

Innst. O. nr. 41

(2008-2009)

Innstilling til Odelstinget fra familie- og kulturkomiteen

Dokument nr. 8:125 (2007-2008)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantlovforslag fra stortingsrepresentantene Ulf Erik Knudsen, Karin S. Woldseth og Øyvind Korsberg om endringer i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred, avvikle åpningstidsbestemmelsene – herunder avskaffing av den såkalte "Brustad-bua"

Til Odelstinget

SAMMENDRAG

Forslagsstillerne viser til at den reviderte § 5 i lov om helligdager og helligdagsfred som ble vedtatt i 2003, pålegger at faste utsalgssteder som selger varer til forbrukere, skal holde stengt på søndager. På jul-, påske- og pinseaften skal de stenge senest kl. 16.00.

Paragrafen har blant annet unntak for utsalgssteder som i det vesentlige selger blomster, planter og andre hageartikler, og utsalgssteder som i det vesentlige selger kiosk- eller dagligvarer, og som har en samlet salgsflate som ikke overstiger 100 m² – allment kjent som den såkalte "Brustad-bua".

Forslagsstillerne viser til at i den senere tid har lovens bestemmelser ført til debatt. Særlig gjelder dette "utsalgssteder som i det vesentlige selger blomster, planter og andre hageartikler". Det er flere næringsdrivende som har kritisert lovverket og det har vært virksomheter som neppe faller inn under unntakene som har holdt åpent søndager.

Forslagsstillerne mener søndagsåpning av slike utvalg er et positivt bidrag for mange parter – særlig for forbrukerne. For mange er kjøp av planter og hageprodukter en helgeaktivitet. At det er en viss "bransjeglikning" over tid med en dertil hørende sortimentstilpasning, ser forslagsstillerne som naturlig.

Forslagsstillerne mener at man må tilnærme seg temaet åpningstider fra en prinsipiell side. Forslagsstillerne vil her vise til Innst. O. nr. 56 (2002-2003) fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen om lov om endringer i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred mv. I denne saken gikk den daværende regjeringen (Bondevik II) inn for å oppheve lov 26. juni 1998 nr. 43 om åpningstider for utsalgssteder (åpningstidsloven).

Forslagsstillerne mener tilbud og etterspørsel egner seg bedre enn lovverk til å regulere åpningstiden, og at dette syn bør legges til grunn for lovgivning på området.

Forslagsstillerne viser til at som følge av vedtaket i Innst. O. nr. 56 (2002-2003) er åpningstidsreguleringene i Norge i praksis borte alle dager utenom på helligdager og 1. og 17. mai. På disse dagene er det gjort unntak for blant annet å opprettholde den såkalte "Brustad-bua". Det opprettholdes også et unntak for bensinstasjoner på under 150 m², salgssteder på campingplasser osv.

Forslagsstillerne ser det som hensiktsløst at offentlig ansatte kontrollører skal foreta åpningstidskontroll i helger og på helligdager utstyrt med målebånd. Det forhold at man har beholdt slike spesialregler for de spesielle kristne helligdager og for 1. og 17. mai, vil medføre at man må beholde et byråkratisk system for å kontrollere at reglene etterleves.

Forslagsstillerne mener at erfaringene med oppheving av begrensningene på ukedager klart dokumenterer at det er et forsvinnende lite antall norske forbrukere som for eksempel ønsker å handle klær, biler eller matvarer kl. 23.00 eller kl. 03.00 om natten. Med denne erfaring må man kunne føle seg trygg på at det er svært få norske forbrukere som ønsker å foreta store innkjøp søndager, julekvelden, påske og på 1. og 17. mai. Behovet for å holde åpent på disse

dager vil derfor være minimalt – og det vil være nødvendig å ha spesielle regler på dette området.

Forslagsstillerne fremmer følgende lovforslag:

"Vedtak til lov

om endringer i lov 24. februar 1995 nr. 12 om
helligdager og helligdagsfred

I

I lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred gjøres følgende endringer:

§ 5 oppheves.

§ 6 første ledd skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 3 til 4 i denne lov, eller bestemmelser gitt i medhold av disse paragrafene, straffes med bøter.

II

Denne lov trer i kraft straks."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunn Karin Gjul, Knut Werner Hansen, Britt Hildeng og Espen Johnsen, fra Sosialistisk Venstreparti, May Hansen, fra Kristelig Folkeparti, lederen May-Helen Molvær Grimstad, og fra Senterpartiet, Trond Lode, vil vise til at formålet med helligdagsfreden er å bidra til at flest mulig gis anledning til å ha helgefri og sørge for at en dag i uka er annerledes enn vanlige hverdager. Flertallet mener det er viktig å skjerme en dag i uken for kommersiell aktivitet slik at man sørger for at flere av arbeidstakerne i varehandelen får mulighet til fri på søndager.

Flertallet vil peke på at det finnes unntaksregler for å kunne ivareta praktiske behov som å sikre forbrukerne tilgang til varer det er særlig grunn til å tillate omsetning av. Dette gjelder utsalgssteder som i det vesentlige selger kiosk- eller dagligvarer og som samlet har en salgsflate som ikke overstiger 100 m².

Flertallet ser ingen grunn til å endre unntaket i regelverket som gjelder utsalgssteder som har en salgsflate som er under 100 m². Denne grensen ble satt for å hindre konkurransevridning og at alle de store utsalgsstedene skulle omgå regelverket og holde åpent på helligdager. Flertallet erfarer at dette regelverket fungerer etter sin hensikt.

Flertallet mener regulering av åpningstidene ikke alene kan avgjøres av tilbud og etterspørsel, men at hensyn til arbeidstaker, bransjegliding og helligdagsfred må gjenspeiles i lovverket. Flertallet vi-

ser til at da regjeringen Bondevik II la fram forslag om å oppheve lov 26. juni 1998 nr. 43 om åpningstider for utsalgssteder (åpningstidsloven), ble regler om åpningstider for utsalgssteder på søndager og andre helligdager tatt inn i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred. Den nye § 5 skulle bidra til bedre tilpasning av åpningstidene til brukernes behov, samtidig som søndagen som en annerledes dag med begrenset handelsvirksomhet ble opprettholdt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Ulf Erik Knudsen og Karin S. Woldseth, viser til at den reviderte § 5 i lov om helligdager og helligdagsfred som ble vedtatt i 2003, pålegger at faste utsalgssteder som selger varer til forbrukere, skal holde stengt på søndager. På jul-, påske- og pinseften skal de stenge senest kl. 16.00. Som følge av vedtaket i Innst. O. nr. 56 (2002–2003) er åpningstidsreguleringene i Norge i praksis borte alle dager utenom på helligdager og 1. og 17. mai. På disse dagene er det gjort unntak for blant annet å opprettholde den såkalte "Brustad-bua". Det opprettholdes også et unntak for bensinstasjoner på under 150 m² salgssteder på campingplasser osv.

Disse medlemmer mener at man må tilnærme seg temaet åpningstider fra en prinsipiell side. Det vises her til Innst. O. nr. 56 (2002–2003) fra familie-, kultur- og administrasjonskomiteen. I denne saken gikk den daværende regjeringen (Bondevik II) inn for å oppheve lov 26. juni 1998 nr. 43 om åpningstider for utsalgssteder (åpningstidsloven).

Disse medlemmer mener tilbud og etterspørsel egner seg bedre enn lovverk til å regulere åpningstiden, og at dette syn bør legges til grunn for lovgivning på området.

Disse medlemmer ser det som hensiktsløst at offentlig ansatte kontrollører skal foreta åpningstidskontroll i helger og på helligdager utstyrt med målebånd. Det forhold at man har beholdt slike spesialregler for de spesielle kristne helligdagene og for 1. og 17. mai, vil medføre at man må beholde et byråkratisk system for å kontrollere at reglene etterleveres.

Disse medlemmer merker seg at komiteens flertall – som hovedbegrunnelse for å opprettholde dagens regler – trekker frem ønsket om å skjerme en dag i uken for kommersiell aktivitet.

Disse medlemmer kan vanskelig se at det "kommersielle press" skal være vesentlig større i en butikk på 102 m² kontra en på 99 m².

Disse medlemmer mener at erfaringene med oppheving av begrensningene på ukedager klart dokumenterer at det er et forsvinnende lite antall norske forbrukere som for eksempel ønsker å handle klær, biler eller matvarer kl. 23.00 eller kl. 03.00 om

natten. Med denne erfaring må man kunne føle seg trygg på at det er svært få norske forbrukere som ønsker å foreta store innkjøp søndager, julekvelden, påske og på 1. og 17. mai. Behovet for å holde åpent på disse dager vil derfor være minimalt – og det vil være unødvendig å ha spesielle regler på dette området.

Disse medlemmer fremmer følgende lovforslag:

"Vedtak til lov

om endringer i lov 24. februar 1995 nr. 12 om
helligdager og helligdagsfred

I

I lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred gjøres følgende endringer:

§ 5 Oppheves.

§ 6 første ledd skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 3 til 4 i denne lov, eller bestemmelser gitt i medhold av disse paragrafene, straffes med bøter.

II

Denne lov trer i kraft straks."

Komiteens medlem fra Høyre, Ole-mic Thommessen, mener at § 5 i lov om helligdager og helligdagsfred bør opprettholdes, men at loven endres slik at det gis adgang til å holde åpent på alminnelige søndager.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om revisjon av gjeldende lovverk slik at det gjøres mulig med søndagsåpne butikker."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til disse partiers merknader i Innst. S. nr. 129 (2007–2008).

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti har merket seg at enkelte kjeder og butikker de senere år har holdt sine mange og store utsalgssteder åpne syv dager i uken året rundt – bortsett fra fire helligdager i året (1. nyttårsdag, 17. mai, 1. og 2. juledag). Disse aktørene definerer sine ut-

salgssteder som plantevarehus og likestiller seg med hensyn til åpningstider med gartnerier og hagesentre som selger blomster, planter og andre hageartikler – og som således er unntatt fra åpningstidsbestemmelsene. I realiteten har disse utsalgsstedene et vareutvalg som går langt utover det å selge planter og blomster. De fleste av disse varehusene og butikkene konkurrerer med jernvarebutikker, byggevareutsalg, gaveutsalg og vanlige blomsterhandlere. Dette medlem mener det er grunn til å minne om det som var intensjonen bak unntakene i § 5, ikke minst at det var snakk om utsalgssteder med en begrenset omsetning av varer. Dette medlem mener det er nødvendig med en innstramning av bestemmelser knyttet til vareutvalg for å unngå at dagens lovverk undergraves som følge av utglidning og uklar oppfattelse av lovens hensikt.

Dette medlem mener Regjeringen må utarbeide forskrifter som hindrer omgåelse av åpningstidsbestemmelsene, og viser i den forbindelse til Dokument nr. 8:43 (2006–2007) og Innst. S. nr. 129 (2007–2008).

Dette medlem fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen gjennom forskrift hindre omgåelse av åpningstidsbestemmelsene i lov om helligdager og helligdagsfred."

Komiteens medlemmer fra Høyre og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til at åpningstidsloven ble opphevet i 2003. Etter dette har det ikke vært statlige begrensninger på åpningstider på hverdager. Disse medlemmer mener denne endringen var nødvendig og viser til at vi fra 2003 har fått mer fleksible og lokale løsninger. Disse medlemmer viser videre til at butikker som hovedregel skal holdes stengt på søndager og helligdager, jf. lov om helligdager og helligdagsfred § 5 første ledd, men at det er en rekke unntak fra denne regelen i annet ledd nr. 1–12. Disse medlemmer mener videre at unntak nr. 1 – som i stor grad er basert på lokalenes størrelse – den såkalte "Brustad-bua" – ikke er hensiktsmessig og har ført til en rekke tilpasninger som verken gagnar forbrukere eller næringen.

Komiteens medlem fra Venstre mener derfor dagens regelverk må gjennomgås med sikte på mer rettfærdig praksis og hensiktsmessige løsninger og fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å foreta endringer i lov om helligdager og helligdagsfred som ivaretar helligdager som fridag, men som regulerer handel på helligdager på en mer hensiktsmessig måte."

FORSLAG FRA MINDRETALL**Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:***Forslag 1*

Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om revisjon av gjeldende lovverk slik at det gjøres mulig med søndagsåpne butikker.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 2*

Vedtak til lov
om endringer i lov 24. februar 1995 nr. 12 om
helligdager og helligdagsfred

I

I lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred gjøres følgende endringer:

§ 5 Oppheves.

§ 6 første ledd skal lyde:

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 3 til 4 i denne lov, eller bestemmelser gitt i medhold av disse paragrafene, straffes med bøter.

II

Denne lov trer i kraft straks."

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Oslo, i familie-, og kulturkomiteen, den 3. februar 2009

May-Helen Molvær Grimstad

leder

Gunn Karin Gjøl

ordfører

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen gjennom forskrift hindre omgåelse av åpningstidsbestemmelsene i lov om helligdager og helligdagsfred.

Forslag fra Venstre:*Forslag 4*

Stortinget ber Regjeringen om å foreta endringer i lov om helligdager og helligdagsfred som ivaretar helligdager som fridag, men som regulerer handel på helligdager på en mer hensiktsmessig måte.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til representantlovforslaget og til sine merknader og råår Odelstinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:125 (2007–2008) – representantlovforslag fra stortingsrepresentantene Ulf Erik Knudsen, Karin S. Woldseth og Øyvind Korsberg om endringer i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred, avvikle åpningstidsbestemmelsene – herunder avskaffing av den såkalte "Brustad-bua" – bifalles ikke.

Vedlegg

Brev fra Kultur- og kirkedepartementet v/statsråden til familie- og kulturkomiteen, datert 25. september 2008

Dokument nr. 8:125 (2007-2008) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ulf Erik Knudsen, Kari S. Woldseth og Øyvind Korsberg om endring i lov 24. februar 1995 nr. 12 om helligdager og helligdagsfred, avvikle åpningstidsbestemmelsene – herunder avskaffing av den såkalte "Brustadbua"

Jeg viser til familie- og kulturkomiteens brev 10. juni 2008 med anmodning om departementets vurdering av ovennevnte.

Formålet med helligdagsfreden er både å verne om formålet for helligdager, å bidra til at disse dagene er annerledes enn vanlige hverdager og å gi flest mulig anledning til å ha helgefri. Lovgivningen har derfor satt grenser for kommersiell aktivitet på helligdager, også etter at begrensningene i åpningstider på hverdager ble opphevet ved lov av 27. februar 2003 nr. 16. Utsalgssteder har fra 2003 i prinsippet kunne holde åpent fra mandag kl 00.00 til lørdag kl 24.00, men på søndager skal det som hovedregel holdes stengt.

Det er likevel unntaksregler av hensyn til praktisk behov. Ved å opprettholde disse unntakene skal forbrukerne sikres tilgang til varer som det er særlige grunner for å tillate omsetning av. Unntakene i den tidligere åpningstidsloven av 1998 ble derfor videreført i helligdagsloven – herunder unntaket for utsalgssteder som i det vesentlige selger kiosk- eller dagligvarer.

Arbeidstakerorganisasjonen Handel og Kontor og LO har påpekt at det er viktig å beholde en dag i uken som er skjermet for kommersiell aktivitet – ikke minst av hensyn til de ansatte innen varehandelen. Dersom det ble overlatt til tilbud og etterspørsel å regulere åpningstidene, ville dette også kunne medføre et økt press om å holde åpent også på søn- og helligdager. Også butikkeiere vil kunne ha interesse av at det er fastsatt begrensninger omkring åpningstidene. I avveiningen mellom ulike hensyn må det blant annet legges vekt på arbeidstakernes interesser, som bør veie tungt og gjenspeiles i lovgivningen.

Politiet har mulighet til å gripe inn overfor den som bryter reglene i helligdagsloven. Arbeidstilsynet vil dessuten kunne ta stilling til om arbeidstiden er i samsvar med arbeidsmiljøloven når det gjelder søndagsarbeid. I tilsynsvirksomheten må Arbeidstilsynet da ta stilling til om det konkrete utsalgsstedet faller inn under noen av unntakene i helligdagsloven.

Når det særskilt gjelder unntaket om utsalgssteder som i det vesentlige selger kiosk- eller dagligvarer, og som har en samlet salgsflate som ikke overstiger 100 kvm., må en se hen til forhistorien. Åpningstidsloven av 1985 hadde unntak for kiosker, men ikke for dagligvaresalg. Dette skapte problemer både med hensyn til konkurransevridning og håndheving fordi vareutvalget utviklet seg slik at det langt på vei var det samme som i dagligvareforretninger. Av den grunn ble utsalgsstedets størrelse lagt til grunn for unntaket.

